

Sky til

Sproglighed

Farø, Ken Joensen

Published in:
Mål og mæle

Publication date:
2008

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Farø, K. J. (2008). Sky til: Sproglighed. *Mål og mæle*, 1/08, 4-5.

sætningen følger velkendte grammatiske mønstre. Også når det drejer sig om placeringen af *af*. Det er ganske almindeligt i dansk at præpositionen i en forbindelse forrest i sætningen flyttes ned til sidst: *på ham kan man ikke stole/ham kan man ikke stole på; af hvad er den/hvad er den af*.

Også (3) er der ikke noget mærkeligt ved, når man ser efter: *hans forslag er til at dø af grin af*. Det er en dobbelt årsagskonstruktion. Sammenlign med *af hans forslag dør man af grin*: Hans forslag er årsagen til grin, grin er årsagen til at man dør. Det er lidt kringlet at forklare dette grundigt, men pointen er at der grammatisk ikke er noget som helst mærkeligt på færde.

Det er straks anderledes med (2) og (4). Det er noget der er fremmed for dansk rigsmål, men velkendt fra især østdanske dialekter: *fra* fremkalder i sådanne forbindelser et slutstillet adverbial *af*, som betydningsmæssigt ikke bidrager med noget når vi har *fra*. Fænomenet er ikke helt fremmed for rigsmålet, se bare her: *fra da af, fra nu af, fra i overmorgen af*. Også *fra barnsben af*, især med pointering: *lige fra barnsben af har hun interesseret sig for latin*. De fleste vil nok afvise *fra konfirmationsalderen af, fra næste måned af, fra 2004 af*, men indrøm bare at det er lige ved at gå an!

"Fyldord" er ikke en betegnelse sprogvidenskaben har i sin beholdning af fagudtryk. Men vi kan da godt definere fyldord som et ord der ikke bidrager med betydning i en sætning, og som kan undværes uden at den grammatiske konstruktion bryder sammen. Ud fra dette er *af* fyldord i (2) og (4).

EH

? Sky til

Det høres ofte i vejrudsigten på DR1 og TV2, at udtrykket *det skyr til* anvendes. Det er ikke alle, der bruger det, men udtrykket synes at blive mere og mere populært blandt nogle af vejrprofeterne. Første gang, jeg hørte det, sendte jeg en e-mail til den pågældende kanal og udtrykte min forundring over, at der på tv bruges et udtryk, som ikke er korrekt ifølge Retsskrivningsordbogen. Jeg mener, at medierne har en forpligtelse til at bruge sproget korrekt og ikke lige ændre et navneord til et udsagnsord. Måske er det en fagterm, som er gået hen og blevet vedtaget blandt fagfolk, som vi udenforstående blot skal acceptere?

Venlig hilsen

Dorthe Fuglede

Aarhus

! *Sky til* er et såkaldt partikelverb, dvs. et sammensat verb bestående af en verbal del og en partikel (*til*). Der findes mange paralleller både i og uden for meteorologien, fx *sne til, fyge til, vokse til, lukke til*. Udtrykket er slet ikke nyt; det viser allerede et opslag i *Ordbog over det Danske Sprog*, som har både *sky(e) op, over og til* – og *himlen skyer til*. Det drejer sig om eksempler fra mellemkrigstiden. Udtrykket bruges også i dag, som nævnt bl.a. i vejrudsigter: (1) *først tørt vejr med nogen sol, men det skyer til vestfra*. Men det er ikke egentligt fagsprog, i betydningen 'specifikt for et bestemt fag', jf. fx (2) *jeg nåede et (faldskærms)spring inden det skyede til*, og (3) *jeg ville godt have taget et (billede) på et senere tidspunkt, ... men ... det skyede til igen!*

Men er det så ukorrekt? At man

ikke direkte kan slå udtrykket op i Retskrivningsordbogen, er ikke noget gyldigt argument for, at det ikke findes – eller at det er ukorrekt. Ordbøger beskriver langtfra alle sprogets muligheder, og netop Retskrivningsordbogen er en ret usikker kilde til andet, end hvad Sprognævnet anbefaler med hensyn til retstavningen af *udvalgte* ord.

Når konstruktionen godt kan irritere nogle sprogbrugere, kan det måske hænge sammen med, at den trods alt ikke er voldsomt udbredt, selv om den nok er ved at få en renæssance. Nyudviklinger har det med at irritere. Men det kan også være, fordi *sky* til tilsyneladende mangler en sammensat pendant, *tilsky*, som de fleste andre partikelverber har: *tillukke*, *tilsne*, *tilvokse*, og at *sky(e)* om vejret er meget sjældnere end de andre partikelverbers verbale del – hvis det da overhovedet bruges.

Det kan i øvrigt også sagtens tænkes, at konstruktionen generelt har en lidt anderledes anvendelse end alternative formuleringer som fx *det bliver skyet*: Sprogbrugen ser fx ud til at foretrække *det bliver skyet* om fremtidige scenarier, mens her og nu-scenarier som i (2) og (3) i lige så høj grad beskrives med *det sky(e)r til*. Det kunne være en medforklaring på modviljen mod udtrykket, for vejrudsigter er jo i sagens natur fremtidsrettede. Men ligefrem ukorrekt vil jeg ikke kalde det.

KF

? Hvorfor stumt h?

H er stumt i fransk, spansk og italiensk. De skriver det, men de udtaler det ikke. Har det været der engang? Briterne har en tendens til at udlade *h*-lyden i ord som *vehicle*, *humanity*, *holiday*. Vi er ligeledes tilbøjelige til at droppe *h* i udtryk som *jeg har været...* og *jeg har haft...* Er vi i engelsk og dansk på vej til samme tilstand som vi finder i fransk, spansk og italiensk? Og hvorfor er det lige *h* der bliver ramt?

Venlig hilsen

Tue Eriksen

Århus

! Den lyd, der i dansk og mange andre sprog svarer til skriftens *h*, er diffus og lidet prægnant. Der er ofte tale om en hæmmelyd, men det hæmme, der dannes, kan etableres mange steder i mundhulen, sammenlign f.eks. udtalen af *h* i *Hillerød* og *Hareskoven*. Der kan også være tale om en åndelyd, en hvissen, uden egentligt hæmme: *forholdsvis*, *behandling*.

H-lyd har ganske rigtigt tendens til at falde bort. I fransk, spansk og italiensk eksisterer den således ikke. Men *h*'et i skriftsproget vidner om, at den fandtes i et tidligere sprogrtrin. Det samme gælder i nogen udstrækning for dansk. *H*-lyden falder ikke sjældent bort i trykssvag stilling, jf. spørgerens eksempler *jeg har været...*, *jeg har haft...* I ord som *hvad*, *hvem*, *hjem* osv. udtales den nu kun i jysk dialekt. Og går man længere tilbage i sproghistorien, kan man konstatere, at *h*-lyd er bortfaldet foran *l*, *n* og *r* i mange ord: *lod*, *neje*, *ring*.

Bortfaldet af *h*-lyd er et eksempel på en lydforandring, der kaldes svæk-